

KARAMANOĞULLARINDA VERASET SİSTEMİ VE İKTİDAR MÜCADELELERİ

Hasan TAŞKIRAN*

Özet

Anadolu'da kurulmuş Türk Beylikleri içerisinde en büyüklerden bir tanesi olan Karamanoğulları, iki buçuk asır boyunca Orta Anadolu coğrafyasında hüküm sürmüştür. Bu Türk beyliği, büyük bir devlete dönüşmemiş olsa da beylik statüsünde İslam öncesi ve İslami dönemdeki Türk devlet yapısını kendi içerisinde benimseyerek sürdürmüştür. Devlet yapısının en önemli organı olan hanedan ailesi, veraset sistemi ve bu sisteme bağlı olarak yaşanan iktidar mücadeleleri önceki Türk devletlerinde olduğu gibi Karamanoğullarını da siyasi bağlamda derinden etkilemiştir. Özellikle iktidarın hanedan azalarının ortak hakkı olması bu mücadeleleri daha da yoğunlaştırmıştır. Bu çalışmada Karamanoğulları Beyliğinin veraset sistemi ortaya konularak bu saltanat sistemine bağlı olarak yaşanan taht mücadeleleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Karamanoğulları, Beylik, Veraset, Kut, İktidar.*

Succession System And Power Struggle in Karamanids

Abstract

Karamanids, one of the largest in the Anatolian principalities, It ruled for two and a half centuries in Central Anatolia. This Turkish principality, Although, the principality in the pre-Islamic status and turn into a big state in the Islamic period has continued to adopt the Turkish state structure in itself. The most important organ of the ruling family of the state structure, succession system and depending on the power struggle that took place in this system has a profound impact on the Karamanoğulları as in the previous Turkish governments. This study, succession system of Karamanids Principality and depending on the throne struggles experienced this rule system are examined.

* Arş. Gör. Bitlis Eren Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Keywords: *Karamanids, Principality, Succession, Kut, Power.*

Giriş

“Bölüneni Börü (Kurt) yer” (Atasözü)

Karamanoğulları, yaklaşık 250 yıllık bir tarihi geçmişe sahip, Anadolu’da kurulmuş en büyük beyliklerden biridir. Bu beylikte Veraset (saltanat) yahut başa geçecek kimsenin seçimiyle ilgili işleyişin kaynağı önceki Türk devletlerine dayanır. Bunlar mirasçısı oldukları Selçuklular ile Oğuzlar ve eski Türk devletleridir. Adı geçen beyliğin veraset sisteminin ve buna bağlı olarak iktidar mücadelelerin anlaşılabilmesi için önceki dönemlere bakılmalıdır. İslam öncesi Türk devletleri ile İslami dönem Türk devletlerinden Selçuklulardaki uygulamalar bu bakımdan önem arz eder.

İslam öncesi Türk devletlerinde her ne kadar devletin başına geçecek kimseyle ilgili bir “ekberiyet” (büyük olan) sistemi var görünse de saltanatı hanedanın belirli bir üyesine intikal ettiren kesin bir kaide ve gelenek yoktur.¹ Çünkü “kut” (*talih, Tanrı’nın lütfü*)² anlayışına göre mülk, hanedan azalarının ortak malıydı. Bu yüzden aile bireylerine yönetimde eşit hak tanımaktaydı. Türklerde bir takım temayüller ve eğilimler de mevcuttu. Bu eğilimler genellikle veliaht tayini veya büyük kardeşin başa geçmesi şeklindeydi. Ancak, verasetin kesin bir kaidesi yoktu. Örneğin Gök-Türk hükümdarı Bilge Kağan’ın 734 tarihli kitabesindeki “*babam hakan öldüğünde sekiz yaşında kaldım, türe mucibince amcam hakan oldu*”³ ifadesinde verasetin babadan oğula geçmediğini, fakat idarenin hanedan ailesi içerisinde kaldığını gösterir.⁴ Bu durum “kut” geleneğinin yansımasıdır. Hatta aynı kitabenin devamında Bilge Kağan, amcası öldükten sonra, “*tanrı irade ettiği için ve kendi talihim olduğu için hakan mevkiine oturdum*”⁵ diyerek Gök-Türklerin başına

¹ Halil İnalcık, “Osmanlılar’da Saltanat Veraseti Usûlü ve Türk Hâkimiyet Telâkkisiyle İlgisi,” *AÜSBFD*, C. 14, S. 1, Ankara 1959, s. 69; Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, 3 baskı, İstanbul 1981, s. 53.

² Talat Tekin, *Orhon Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara 2008, s. 106; Eski Türklerde “kut” kelimesi; can, ruh, baht, uğur, başarı, rızık, yücelik, mertebe, gerçeğe ulaşmak, aydınlanmak ve sevinç anlamlarına gelmekteydi. Bkz.; Nurbolat Bogenbayev-Aydın Calmirza, “Eski Türk Dünya Görüşündeki “Kut” ve “Karga” Kavramları”, *Milli Folklor Dergisi*, C. 13, S. 103, Güz 2014, s. 70.

³ Hüseyin Namık Orkun, *Eski Türk Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara 2000, s. 37.

⁴ Ahmet Taşağıl, *Göktürkler*, C.III, TTK Yayınları, Ankara 2004, s. 37.

⁵ Orkun, *Eski Türk Yazıtları*, s. 26-27.

geçmesinin ilahi bir buyruk olduğunu söylemiştir.⁶ Kut anlayışı, Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra da devam etmiştir. Selçuklularda ve Osmanlılarda bu duruma örnek birçok tarihi hadise mevcuttur. Hatta Osmanlılarda haneden üyelerinin kanı kutsal olduğu için saltanat iddialılarının kanı dökülmeden bertaraf edilmekteydiler. Hanedan mensupları, aileden intikal eden kut’un kendilerinde de mevcut olduğuna inanmaktaydılar. Bu yüzden zaman zaman iktidarı ele geçirmek için mevcut hükümdarlarla mücadeleye girişmişlerdir. Nitekim bu iç çatışmalar devlete büyük zararlar vermiştir.

Oğuzlarda “Bek/Bey” unvanı babadan büyük oğula miras geçerdi. Ancak, Oğuz yasaları Beylik unvanının büyük oğula geçmesine müsaade etse de bu durum her zaman geçerli değildi.⁷ Ekberiyet sisteminin uygulanmamasının en önemli örneğini Selçuklularda görmekteyiz. Büyük Selçuklu Devletinin ilk zamanlarında liderliği “Yabgu” unvanıyla ailenin en büyüğü Arslan Yabgu yürütmekteydi.⁸ Sonrasında Selçuklu Devletinin başına Musa Yabgu geçmiştir.⁹ Musa Yabgu ile beraber Mikail’in çocukları Tuğrul ve Çağrı Beyler de Selçuklu idaresini ele almışlardır.¹⁰ Ancak Arslan Yabgu’nun çocukları da Selçuklu saltanatından vaz geçmemişlerdir. Büyük Selçuklularda saltanat mücadeleleri sonraki dönemlerde de yaşanmıştı. Sultan Alparslan, küçük kardeşi Süleyman’ı bertaraf edip Selçuklu tahtına geçmişti. Sultan Alparslan, kendisinden sonra böyle bir mücadelenin yaşanmaması için oğlu Melikşah’ı henüz çocuk yaşlarında veliyet tayin etmiş ve Veziri Nizâm’l-Mülk’ün nezaretine vermişti.¹¹ Alparslan, belli aralıklarla bu veliyetli büyük

⁶ Taşağıl, *Göktürkler*, C.III, s. 37-38.

⁷ S. G. Agacanova, *Oğuzlar*, (Çev. Ekber N. Necef ve Ahmet Annaberdiyev), 6 Baskı, Selenge Yay., İstanbul 2013, s. 170.

⁸ Râvendî, *Râhat-üs-Sudûr ve Âyet-üs-Sürûr*, C.I, (Çev. Ahmed Ateş), TTK Yay., 2. Baskı, Ankara 1999, s. 86.

⁹ Osman Turan, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2008, s. 92.

¹⁰ Selçuk’un dört oğlu vardı. Bunlardan en büyüğü olan Mikail, gayrimüslimler ile girmiş olduğu savaş sonucunda ölmüştür. Mikail’in erken ölümü Selçuk Bey’i üzmüştür. Bu üzüntüsünü bir nebze olsa hafifletmek için Mikail’in çocukları olan Tuğrul ve Çağrı beyleri kendi elleri ile yetiştirmiştir. Bu kardeşlerin amcalarına karşı alternatif olmalarında Selçuk Bey’in büyük etkisi vardır. Bkz.; M. Altay Köymen, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu*, C.I, 5. Baskı, TTK Yay., Ankara 2011, s. 31-32; İbrahim Kafesoğlu, “Selçuk’un Oğulları ve Torunları”, *Türkiyat Mecmuası*, S. 8, İstanbul 1958, s. 118.

¹¹ İbnü’l-Adîm, *Buğyetü’l-Taleb Fî Tarihi Haleb (Selçuklular Tarihi)*, (Haz. Ali Sevim), TTK Yayınları, Ankara 1989, s. 40; Ravendî, C. I, s. 129.

toplantılarda teyit ettirmişti. Sultan Melikşah ise her ne kadar büyük oğlu Berkyaruk'u veliaht göstermek istemişse de Terken Hatun, henüz 5 yaşındaki küçük oğlu Mahmud'u veliaht yapmaya çalışmıştı. Nitekim Melikşah'ın menfur bir cinayet sonucu ölümünden sonra kut'un aile bireylerine vermiş olduğu hakkın gereği olarak Sultan'ın oğulları Mahmud, Berkyaruk, Muhammed Tapar ve Sancar arasında taht mücadelesi yaşanmıştı.¹²

Kut'un hanedan azalarına tanıdığı idareyi ele alma hakkından doğan saltanat mücadeleleri, Türkiye Selçuklu Devletinde de benzer şekillerde cereyan etmiştir. Türkiye Selçuklularında belki de örneğine az rastlanan bir durum göze çarpmaktadır. O da şudur: Sultan II. Kılıç Arslan'ın henüz hayatayken ülkesini on bir oğlu arasında bölüştürmüş olmasıydı. Bu durum devleti büyük bir çıkmaza sokmuştu. Çünkü kardeşlerin bir birilerini bertaraf etmelerine ve devletin zayıflamasına yol açmıştı. Ancak, Türkiye Selçuklularında özellikle devlet adamlarının bir ekberiyet geleneği sürdürmek istediklerini I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in (öl. 1211) ölümünden sonra görmekteyiz. Devlet erkânı, Sultan'ın ölümünden sonra yerine üç oğlunun en büyüğü olan I. İzzeddin Keykâvus'u tahta getirdiler.¹³ Ancak kısa süre sonra I. İzzeddin'in kardeşi I. Alâeddin Keykubad, saltanat iddiasıyla ortaya çıktı.¹⁴ I. İzzeddin (öl. 1220)'in ölmesi üzerine I. Alâeddin Keykubad Selçuklu tahtına geçmişti. Burada da görüldüğü üzere Sultanın yerine kardeşi başa geçmiştir.¹⁵ Sultan I. Alâeddin Keykubad ise kendisinden sonra saltanat mücadelesinin sürmemesi için veliaht olarak ortanca oğlu İzzeddin Kılıç Arslan'ı göstermiştir.¹⁶ Fakat Sultan'ın bu tayini ölümünden sonra yerine getirilmemiştir. Büyük oğul II. Gıyaseddin Keyhüsrev Selçuklu tahtına oturmuştu. Sultan II. Gıyâseddin Keyhüsrev (öl. 1246)'in ölümünden sonra ise yine II. Kılıç Arslan dönemine benzer bir uygulamaya gidilmişti. Selçuklu

¹² Râvendî, C. I, s. 136-137; Reşîdüddin, *Câmiut-Tevârih*, (Çev. Erkan Göksu ve H. Hüseyin Güneş), Selenge Yayınları, İstanbul 2011, s. 136-138; İbnü'l-Esir, *El-Kâmil Fi't-Tarih*, C. X, (Çev. Abdülkerim Özeydin), Bahar Yay., İstanbul 1987, s. 308-310; Abdülkerim Özeydin, *Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi(498-511/1105-1118)*, TTK Yay., Ankara 1990, s. 39-42.

¹³ İbn Bîbî, *el-Evâmîrü'l-'Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-'Alâ'iyye*, C.I, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yayınları, Ankara 1996, s. 134.

¹⁴ İbn Bîbî, C. I, s. 135.

¹⁵ İbnü'l-Esir, C. XII, s. 308; Emine Uyumaz, *Sultan I. Alâeddin Keykubad Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasi Tarihi (1220-1237)*, TTK Yayınları, Ankara 2003, s. 18.

¹⁶ İbn Bîbî, C. I, s. 454; Nejat Kaymaz, *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'ddîn Keyhüsrev ve Devri*, Ankara 1958, s. 25.

devlet erkânı, üç kardeşli yönetim şekline geçerek II. Gıyaseddin'in; II. İzzeddin Keykavus, Rükneddin IV. Kılıç Arslan ve II. Alâeddin Keykubâd isimli üç oğlu arasında devletin idaresini böldüler.¹⁷ Daha sonraki dönemlerde de Türkiye Selçuklularında veraset sistemi bir kaideye bağlanmadığından bazen babadan sonra büyük oğul tahta geçerken bazen de kardeşlerin yerine kardeşler geçmiştir.

1. Karamanoğullarında Veraset Sistemi

Karamanoğulları beyliğinde, mirasçısı oldukları Selçuklularda olduğu gibi, veraset sistemi herhangi bir kaideye bağlanmamıştı. Ancak beyliğin kuruluş evresinde babadan oğluna geçen bir yapı görmekteyiz. Bir ekberiyet anlayışı söz konusu olsa da bu durum Karamanoğlu Mehmed Bey (1263-1279/80), Alâeddin Ali Bey (1357-1398) ve II. İbrahim Bey (1423-1464) dönemlerinden sonra değişiklik göstermiştir. Şikârî'ye göre Karamanoğulları Anadolu'nun Taş-ili bölgesine yerleştiği sırada Karaman aşiretin başına Sa'âdeddin'in oğlu Nûreddin geçmişti.¹⁸ Buna göre Karamanlıların ilk tarihi şahsiyeti Nure (Nureddin) Bey'dir. Nure Bey'in Bonsuz, Zeynü'l-Hac, Karaman, Timur Han ve Oğuz Han adında beş oğlu vardır.¹⁹

Karamanoğulları, Osmanlı ve diğer Müslüman Türk devletlerinde olduğu gibi, Eski Türklerdeki "kut" anlayışını İslami bir forma dönüştürerek sürdürmüşlerdir. Bu İslami form, hanedan ailesinin otoritesini dini anlamda meşruiyet zeminine oturtur ve bu meşruiyet; manevi liderler, rüya gibi imgelerle sağlanır. Nitekim Karamanoğullarının lideri Nure Bey'in Babailere intisap ederek almış olduğu "Sofu" ismi, Karamanlı ailesine İslami manada bir kutsiyet sağlamıştır.²⁰ Bu yapı, Karamanlı ailesine diğer Türkmen Beylikleri nezdinde nüfuz kazandırdığı gibi bu ailenin gaza ve cihat adına yürütülen faaliyetlerde de atbaşı ve öncü olmasını sağlamıştır.

¹⁷ İbn Bîbî, C. II, s. 88; Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr ve Müsâyeretü'l-Ahyâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), TTK Yayınları, Ankara 2000, s. 28; *Anonim Selçuknâme*, (Çev. Feridun Nafiz Uzluk), Ankara 1952, s. 51; Ali Sevim-Erdoğan Merçil, *Selçuklu Devletleri Tarihi*, TTK Yay., Ankara 1995, s. 476; Nejat Kaymaz, *Pervane Mu'inü'd-din Süleyman*, Ankara 1970, s. 47-48.

¹⁸ Şikârî, *Karamannâme*, (Haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu), Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yay., İstanbul 2005, s. 103.

¹⁹ Şehabeddin Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, MEB. Yayınları, İstanbul 1993, s.318.

²⁰ Şikârî, s. 107; Bilal Gök, "Babailer İsyanı Ve Karaman Beyliği'nin Kurulmasına Etkisi", *Hikmet Yurdu Dergisi*, C. 6, S, 11, Ocak-Haziran 2013, s. 225.

Nure Sofu'dan sonra Karamanlıların başına Kerimüddin lakabıyla Karaman Bey (1255-1263) geçmiştir.²¹ Karaman Bey'in 1263'te ölmesinin akabinde oğlu Şemseddin Mehmed Bey (1263-1280) Karamanlıların başına geçti.²² Mehmed Bey'in başa geçmesiyle ilgili dikkati çeken husus, Orta zaman doğu coğrafyasında Müslüman Türk ve Moğol Devletlerinde sıkça karşılaştığımız "saltanat manifestosu" niteliğindeki rüya imgesinin var olmasıydı.²³ Bilindiği üzere bu dönemde Saltanat sahipleri iktidarlarını meşrulaştırmak için bu tür rüya imgeleri kullanmışlardı. Moğollarda Cengiz Han,²⁴ Timurlularda Timur,²⁵ Kadı Burhaneddin Ahmet²⁶ ve Osmanlılarda Osman Gazi'ye "göbekten çıkan çınar ağacı" motifiyle süslenmiş rüya, saltanatı müjdeleyen önemli örnekleridir.²⁷ Bu rüya geleneğinin Karamanoğullarındaki örneğini Şemseddin Mehmed Bey zamanında

²¹ Aksarayî, s. 53-54; Tekindağ, "Karamanlılar", *İA*, C. 6, s. 318; Şehabeddin Tekindağ, "Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar", *Tarih Dergisi*, C., XIV, S. 19, İstanbul 1964, s. 82-83; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yay., Ankara 2011, s. 1-3.

²² Tekindağ, "Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar", s. 83.

²³ Halil Çetin, "Osmanlı Saltanat Rüyalari ve Tarihi Bağlam", *Tarih İnceleme Dergisi*, C. XXVII, S. 1, İzmir 2012, s. 41.

²⁴ Cengiz Han'a atfedilen rüyayı Moğolların önemli devlet adamı ve tarihçisi Cüveynî bizzat kendisinin gördüğünü iddia etmiştir. Cüveynî, Cengiz Han'a meşruluk kazandıracağına inandığı rüyayı şöyle açıklamaktadır. "Bug Tengri benimle konuştu. Bana, Bütün yeryüzünü Temuçin'e ve onun evlatlarına verdim. Ona Cengiz Han adını koydum." Bkz.; Cüveynî, *Tarih-i Cihan Güşa*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yayınları, Ankara 1998, s. 94.

²⁵ Emir Timur'a atfedilen iki rüya bulunmaktadır. Bunlardan ilki Timur, "benim ninem filanca idi; geleceği okumayı bilir ve kehanette bulunurdu. Bir defasında o güne kadar benzerini görmediği bir rüya görmüş ve bunu oğulları ve torunları arasından ülkeleri titretecek, insanları kul haline getirecek bir sahipkırının çıkacağı, çağın hükümdarlarının önünde diz çökeceği şeklinde yorumlamış. İşte o benim vakit geldi" şeklindedir. Bkz.; İbn Arabşah, *Acâibu'l Makdûr*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul 2012, s. 38; Diğer rüya ise Timur'un doğrudan Tanrıdan, "Gönlünü hoş tut, gam yeme. Tanrı sana nusret ve zafer ihsan etmiştir" mesajını almış olmasıydı. Bkz.; Nizamüddin Şami, *Zafername*, (Çev. Necati Lugal), TTK. Yayınları, Ankara 1949, s. 26.

²⁶ Kadı Burhaneddin Ahmet'e ithaf edilen rüya, kendisinin henüz küçük yaşlardayken "Başının üzerine gök kubbeden bir kandil iner. Kandil parlak bir ışık saçmaktadır. Hemen yanından bir ses gelir. "Ben cebbâr-ı âlemim (dünyanın hâkimiyim)." Sultan, bu sözü duyunca korkuyla uykudan uyanır ve tir tir titremeye başlar. Bkz.; Aziz b. Erdeşir-i Esterâbadî, *Bezm u Rezm*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yayınları, Ankara 1990, s. 62.

²⁷ Rüyanın detayları için Bkz.; Aşıkpaşazade, *Aşıkpaşazade Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz ve M. A. Yekta Saraç), K. Kitaplığı Yayınları, İstanbul 2003, s. 95; Mehmed Neşrî, *Kitâb-ı Cihânnümâ*, C.I, (Haz. M. Altay Köymen ve F. Reşit Unat), TTK Yayınları, Ankara 1995, s. 83; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, (Nşr. F. Giese, Haz. Nihat Azamat), Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992, s. 10.

görmekteyiz. Karamanlıların tarihçisi Şikârî, Karamannâme'sinde Mehmed Bey'e atfedilen rüyayı şu şekilde nakletmektedir: “*Mehemed Bey, üç yıl geh aşikâre, uğrun, İbn Hûten'in yanında oldu. Bir gece bir düş gördü: Eline bir yeşil 'alem, barmagına bir zümürriid hâtem dakdılar. Uyanub bu kırk civânlar dediler ki: Yakında şâh olursun dediler. Elhâsıl, bir gün bir mektûb sundular. Demişler ki: Halk seni gözler, hareket eyle, ey İbn Karaman! Nice bir kulluk edersin bir ırgada, demişler.*”²⁸ Görüldüğü üzere rüya imgesi Karamanoğullarında da ‘saltanat manifestosu’ olarak kullanılmıştır.

Mehmed Bey'in ölümü sonrasında (öl. 1280) Karamanlıların başına kardeşi Güneri Bey (1280-1300) geçti.²⁹ Bundan sonraki tahta geçişler ya babanın büyük oğlu göstermesiyle ya da kardeşlerin birbirlerinin yerine geçmesi şeklinde olmuştur.

Karamanoğullarında saltanat mücadelesi ilk defa Güneri Bey'den sonra yaşanmıştı. Bu mücadele neticesinde hanedan soyundan birine suikast düzenlenir. Güneri Bey, 1300 tarihinde vefat ettikten sonra³⁰ yerine kardeşi Mahmud Bey geçti (1300-1308). 1308 tarihinden 1357 tarihine kadar Karamanoğulları tahtına birçok bey geçer. Sırasıyla baktığımızda Mahmud Bey (1300-1308)'den sonra kardeşi Yahşi Bey; Yahşi Bey'in ölmesinden sonra (1315)³¹ yerine Mahmud Bey'in oğlu I. İbrahim Bey geçmiştir.³² Ancak, Karamanoğlu Musa Bey ile kardeşi I. İbrahim Bey arasında saltanat mücadelesi ortaya çıkar (1318).³³ Burada dikkat çeken husus, Yahşi Bey'den sonra saltanatın aile içinde kalmasıdır. I. İbrahim Bey'e Memlûk Sultanının desteğiyle Larende (Karaman) Beyliği, Musa Bey'e de Ermenek Beyliği verildi. Musa Bey, münzevi bir hayatı tercih ederek saltanattan feragat etti. I. İbrahim Bey tek başına idareyi ele aldı. I. İbrahim Bey'den sonra oğlu Fahreddin Ahmed Bey, kısa bir süre Karaman Beyi oldu. Yerine kardeşi Şemseddin Bey Larende Beyi oldu. Fakat kendisiyle mücadeleye girişen kardeşi Karaman Bey tarafından öldürüldü (1325). Bunun üzerine halk Ermenek Emiri Musa Bey'i tahta çıkmaya davet etti. Böylece Musa Bey ikinci

²⁸ Şikârî, s. 121-122.

²⁹ Faruk Sümer, “Anadolu'da Moğollar”, *SAD*, C. I, Ankara 1969, s. 55.

³⁰ Faruk Sümer, “Karamanoğulları”, *TDİA*, C. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, s. 456.

³¹ Ali Gülcan, *Karamanoğullarının Kökenleri ve Selçuk-Osmanlılar Karşısında Kişilikleri*, Eskişehir 1995, s. 213.

³² Sümer, “Karamanoğulları”, *TDİA*, C. 24, s. 456.

³³ Elizabeth Zachariadou, “Karamanoğlu I. İbrahim Bey'in Saltanatının İlk Yılları,” *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. XIV, İzmir 1999, s. 261-270.

defa Karaman Beyi oldu. Karaman tahtı üzerindeki iddiacıların kısa sürede zuhuru üzerine Musa Bey, Karaman Beyliği'ni kardeşi Halil Bey'in iki oğluna (Alâeddin ve Seyfeddin Süleyman Beyler) bırakarak tahttan çekildi. Bu iki kardeş arasında yaşça büyük olan Seyfeddin Süleyman, Karaman Bey'i olmuştur (1356). Beyliği kısa süren Seyfeddin Süleyman Bey, Eretna Bey'i Mehmed Bey tarafından bir suikast sonucu öldürülmüş, yerine kardeşi Alâeddin Ali Bey Karaman tahtına geçmiştir.³⁴

Karamanoğlu Beyliği içerisinde kısa süreli hükümdar değişikliklerinin sıkça yaşandığı bir dönemin ardından en uzun saltanat dönemi başlamıştır. Bu dönem Alâeddin Ali Bey'in iktidarda olduğu dönemdir. Alâeddin Ali Bey'den sonra veraset siteminde bir değişiklik olmamasına rağmen tahta geçenler genellikle Osmanlı hatunlarından olan şehzadeler olmuştur. Bunun temel sebebi Alâeddin Ali Bey döneminde Osmanlılar ile ilk münasebetlerin geliştirilmesi ve akrabalık bağlarının kurulmuş olmasıdır. Alâeddin Ali Bey, 1370 tarihinde Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın kızı Melek Hatun ile evlenerek bundan sonraki Karamanlıların başına geçen beylerin nesebinin Osmanlıya dayanacağını ilk adımı atmıştı.³⁵ Alâeddin Ali Bey'den sonra, II. İbrahim'in oğlu İshak dışında, Karamanlıların başına geçenlerin tamamı Osmanlı hatunlarından olma Beylerdir. Karamanlılar açısından bu durumun olumsuz yönleri bulunmaktaydı. Bu da Osmanlı'nın Karamanlıların iç işlerine müdahale etmesinin yolunu açmıştı. Alâeddin Ali Bey, Akçay Ovasında Yıldırım Bayezid tarafından öldürülür (1398).³⁶ Bayezid, hızlıca Akçay Ovasından ayrılarak Larende'ye gelir ve şehri muhasara eder. Burada bulunan kız kardeşi yani Ali Bey'in eşi Melek Hatun ve yeğenleri II. Mehmed ve Bengi Ali Beyleri yanına alır ve onları Bursa'ya götürür.³⁷

³⁴ Şikârî, s. 71; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 321; Erdoğan Merçil, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, TTK Yay., Ankara 2006, s.303; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 9-13.

³⁵ Şikârî bu izdivaçtan bahsederek, Melek Hatun'un ismini "Mihir Âliye" şeklinde nakleder. Bkz.; Şikârî, s. 195; Yahya Başkan, *Karamanoğulları Beyliği, (Alâ'ed-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.16.

³⁶ Şikârî, s. 167-169; *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 117-121; *Oruç Bey Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), İstanbul 1972, s. 55.

³⁷ Faruk Sümer, "Alâeddin Bey," *TDİA*, C. 2, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989, s. 322.

2. I. Fetret Dönemi (1398-1423)

Karaman Devleti, Alâeddin Ali Bey'in öldürülmesinden sonra geçici bir süreliğine onun oğulları tarafından yönetilmemişti. Ancak Karaman topraklarının güney kesimi Ermenek ve yöresi Alâeddin Ali Bey'in amcazadesi Hasan Bey tarafından idare altına alınmıştı. Yaklaşık 4 yıl boyunca Karaman yurdunda varis yöneticilerin idaresi ertelenmiş olsa da bu durum daha fazla sürmedi. Çünkü Timur'un 1402'de Ankara savaşında Yıldırım Bayezid'i mağlup etmesi neticesinde Bursa'da tutulu bulunan Alâeddin Ali Bey'in oğulları serbest kaldı. Timur, Larende ve yöresini Mehmed Bey'e, Niğde idaresini de Bengi Ali Bey'e vererek Karamanlı ülkesinin yönetimini Alâeddin Ali Bey'in çocuklarına iade etmiş oldu.³⁸

Ülkelerine dönen Karamanlı şehzadeler, kendilerine verilen yerleri idare etmeye başladılar. Timur, II. Mehmed Bey'i 'büyük bey' kabul eder ve küçük kardeşi Bengi Ali Bey'i onun tabiisi olarak görür. Nitekim Osmanlılarda şehzadelerin arasında yaşanan mücadelelerde II. Mehmed Bey'in müdahil olması onun Karamanoğullarının saltanat lideri olduğunu göstermektedir.³⁹ II. Mehmed Bey'in önce Bursa'ya saldırması, sonrasında Çelebi Mehmed'e karşı saldırgan tavrı Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmed'in kendi üzerine yürütmesine neden oldu.⁴⁰ Kısa süreliğine Osmanlıya saldırmaktan vazgeçmiş olan II. Mehmed Bey, bu sefer güneyde önemli bir güç olan Memlûklere ait Tarsus'a saldırarak bu devletin dikkatini üzerine çekmiştir.⁴¹ II. Mehmed Bey'in Tarsus saldırısı Karamanoğulları bünyesinde bir fetret döneminin yaşanmasına yol açacaktır.

Memlûklu Sultanlığı önemli bir liman şehri olan Tarsus'u Karamanoğullarından almak istedi. Ancak Karamanlı II. Mehmed Bey buna ret cevabı vererek bölgede etkin olan Ramazanoğlu İbrahim'i de himayesine

³⁸ Şerefüddin Ali Yezdi, *Zafername*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul 2013, s. 398; Halil İncalcık, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, İSAM Yayınları, İstanbul 2010, s. 116; Tekindağ, "Karamanlılar," *İA*, C. 6, s. 323; Yahya Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, İstanbul Üniversitesi, SBE., İstanbul 2007, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 15.

³⁹ Dukas, *Kroniği (1341-1462)*, (Çev. V. Mirmiroğlu), Kabcacı Yayınları, İstanbul 2013, s. 79-80; *Oruç Bey Tarihi*, s. 70-72; Nilgün Elam, "Musa Çelebi'nin Rumeli'ye Geçişinde Hristiyan Aktörlerin Rolü (1403-1410)," *History Studies*, C. 3, S. 1, Ankara 2011, s. 83-111.

⁴⁰ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 154; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, s. 57.

⁴¹ Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, (Haz. Necdet Öztürk), Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1991, s. 145-147; Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, s. 16.

aldı. II. Mehmed Bey, Memlûklerin Tarsus için kendisine saldırmasına ihtimal vermemekteydi. Oysaki Memlûkler kalabalık bir ordu ile Karaman iline girerek Kayseri'yi işgal ettiler. Karaman ilini tahrip eden Memlûklerden kaçan II. Mehmed Bey, İçel'deki sarp kayalıklara sığınmak zorunda kalmıştı. Burada kendisini takip eden Memlûk askerlerine esir düştü.⁴² Memlûk Sultanı Mısır'a dönerken II. Mehmed Bey'i yanında götürmüştü. Onun yerine Karaman ilini kardeşi Bengi Ali Bey'e verirken Kayseri ve civarını da Dulkadirli Nasrüdün Muhammed'e verdi (1419).⁴³

Ancak Mehmed Bey'in oğlu II. İbrahim Bey, amcasının idaresini tanımayarak Karamanoğlu iktidarını ele geçirmek için Osmanlılardan yani Sultan II. Murad'dan yardım talep etti. Osmanlıların bu yardım talebine olumlu karşılık vermeleri üzerine, Karaman ilinde işlerin kendi aleyhine geliştiğini gören Memlûkler, II. Mehmed Bey'i serbest bırakmak zorunda kaldılar.⁴⁴

II. Mehmed Bey, Mısır esaretinden kurtulur ve tekrar Karamanoğullarının başına geçer. Mehmed Bey, Osmanlıya karşı izlemiş olduğu siyaset neticesinde Antalya'ya saldırarak kaleyi ilhak etmek istedi. Fakat burada ölmüştü. Bu muhasara esnasında II. İbrahim ve kardeşi Ali, babalarının yanındaydılar.⁴⁵ Karaman askerlerinin II. İbrahim Bey'e meyletmelerini gören Ali Bey, oradan kaçarak Antalya kalesi emiri Hamza Bey'e iltica etti. Nitekim Ali Bey bu emirin aracılığı ile Edirne'ye geçecekti. II. İbrahim Bey ise babasının na'şını alarak Larend'e getirip defnetti. Sonrasında Karaman saltanatı için amcası Bengi Ali Bey ile mücadeleye girişti.⁴⁶ Bengi Ali Bey, Niğde idaresini sürdürürken bazı Karamanlı devlet adamlarının daveti üzerine Larend'deki Karamanoğulları idaresini ele geçirdi. Bunun üzerine amcasının saltanatını kabul etmeyen II. İbrahim Bey, kardeşi İsa Bey ile birlikte Larend'den ayrıldı. Amcasıyla mücadele etmek için Osmanlı Sultanı II. Murad'a başvurdu ve ondan yardım talep etti.⁴⁷

⁴² Kâzım Yaşar Koprıman, *el-Aynî'nin İkdu'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, AÜDTCF, Ankara, 1971, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.48.

⁴³ Sümer, "Karamanoğulları," *TDİA*, C. 24, s. 458.

⁴⁴ Sultan II. Murad, İbrahim Bey'in Karaman tahtına çıkmasına verdiği desteğe karşılık olarak Hamid-ili, Beşşehir ve Otluk Hisarı gibi önemli yerleri, ayrıca Timur tarafından Karaman Beyliğine verilen Isparta ve Eğridir'i almıştır (1423/1424). Bkz.; Neşri, C. II, s. 591-593.

⁴⁵ Şikârî, s. 230.

⁴⁶ Sapançalı Hüsnü, *Karamanoğulları Hayât ve Vakâyi' Tarihiyyeleri*, (Haz. Nevzat Topal), Kömen Yay., Konya 2010, s. 53-55.

⁴⁷ Neşri, s.593.

Sultan II. Murad, Memlûkler güdümünde hareket eden Bengi Ali Bey'e karşı II. İbrahim'i desteklemeye karar verdi. Bunun için evvela kendisine iltica etmiş olan II. İbrahim, İsa ve önceden Edirne'ye gelmiş olan Ali'yi kız kardeşleriyle evlendirdi. Ali'yi Sofya'ya İsa'yı da Rumeli'ne gönderdi. II. İbrahim Bey'e de gerekli askeri yardımı sağlayarak amcasının üzerine yolladı.⁴⁸

II. Murad'ın desteğini almış olan II. İbrahim Bey, amcasına karşı harekete geçti. Bunun için Larenden önlere gelerek şehri kuşatma altına aldı. Bengi Ali Bey, saltanat mücadelesinde yeğenine karşı başarılı olamayacağını anlayınca beyliğin idaresini yeğenine bıraktı ve Niğde'ye çekilmek zorunda kaldı.⁴⁹ II. İbrahim Bey, babasının ölümünden sonra ikinci kez Karamanlıların başına geçti (1423/24).⁵⁰ Böylece 1464'de kadar kesintisiz sürecek olan II. İbrahim Bey'in saltanatı başlamış oldu.

3. II. Fetret Dönemi (1464-1474)

II. İbrahim Bey, ölmeden evvel Karaman ülkesini oğulları arasında pay etmişti. Şikârî'ye göre II. İbrahim Bey'in yedi oğlu vardı. Bunların altısının annesi Osmanlı hatunuydu. Karamannâme'ye göre “büyük oğlu Kasım Bey'dir. Birisi İshak, birisi, Alâüddin, birisi Halil, birisi Pir Ahmed, birisi Yakub ve birisi Küçük Mustafa'dır.”⁵¹ Neşri tarihinde de “İbrahim Bey'in yedi oğlunun olduğunu, bunlardan biri İshak, biri Pir Ahmed ve biri Karaman ve biri Kasım ve biri Alâüddin ve biri Süleyman ve biri Nure Sofu'dur”⁵² diyerek Şikârî'yi teyit eder. II. İbrahim Bey, ömrünün sonlarına doğru ülkesini kendi

⁴⁸ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 182; Neşri, C. II, s. 593; Hadîdî, s. 176-177; *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler*, (Nşr. N. Atsız), İstanbul 1961, s. 71; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Beyin Karaman İmaretine Vakfı,” *Belleten*, C. I, TTK Basımevi, Ankara 1937, s. 114.

⁴⁹ Şikârî'nin vermiş olduğu bilgiye göre İbrahim Bey, amcasını mağlup ettikten sonra ona Akşehir'i dirlik olarak vermişti. Bkz.; Şikârî, s.

⁵⁰ *Anonim Tevârîh-i Âl-i Osman*, s. 71-72; Tekindağ, “Karamanlılar,” *İA*, C. 6, s. 325.

⁵¹ Şikârî, s. 234.

⁵² Neşri, C. II, s. 771; *Âşıkpaşazade Tarihi*nde ise Uzun Hasan'ın Karaman memleketine ne şekilde geldiği bahsinde Karamanoğlu'nun altı oğlunun olduğunu ve devamında sadece büyük oğlu İshak ve Pir Ahmed'in ismini zikreder. Bkz.; *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 249; İ. Hakkı Uzunçarşılı, İbrahim Bey'in sekiz oğlu olduğunu belirtir. Yaş sırasına göre İshak, Pir Ahmed, Kasım, Karman, Alâüddin, Süleyman, Nure Sofu'dur diyerek devamında kendisinin neşrettiği vakfiyenin kenarında tuğrası olan Mehmed isminde bir oğlu daha olduğunu belirtir. Bkz.; Uzunçarşılı, “Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmaretine Vakfı,” s. 125.

çocukları arasında bölüştürmüştü. II. İbrahim Bey, Çelebi Mehmed'in kızı ve II. Murat'ın kız kardeşi olan eşi İlaldı Sultanın⁵³ çocuklarının yerine bir cariyeden olan en büyük oğlu İshak'ı kendisine veliaht tayin etti. Hazinesini ona teslim edip onu Silifke valisi olarak atadı. Neşri, II. İbrahim Bey'in İshak'ı veliaht tayin etmesini "*İshak Bey'den gayrsinde Osmanlılık alacası vardır diye sevmezdi*" sebebine bağlar.⁵⁴ Çünkü II. İbrahim Bey'in diğer altı oğlu; Pir Ahmed, Kasım, Karaman, Aleâddin, Süleyman ve Nure Sofu, Çelebi Mehmed'in kızı İlaldı Hatun'dandı.⁵⁵ Ancak Çelebi Mehmed'in torunları, II. İbrahim Bey'in vasiyetine uymadılar. Henüz babaları hayattayken ağabeyleri İshak'a karşı düşmanlık besleyip saltanat davasına kalkıştılar. Buna karşılık zor duruma düşen II. İbrahim ve İshak Beyler hazinelerini de yanlarına alarak Gavele Hisarına sığındılar. Ancak, II. İbrahim Bey, bu duruma çok dayanamadı ve kısa süre sonra öldü (öl. 1464).⁵⁶ Babalarının vefatından sonra Süleyman ve Nure Sofu kardeşler, Fatih Sultan Mehmed'e sığınmışlardı. Diğerleri ise Konya'nın ileri gelenleriyle anlaşarak hükümdarlığını ilan etmiş olan Pir Ahmed'in yanına gittiler. "Sen bizim ulu kardeşimizsin. Biz senin emrine muti ve münkadırız" diyerek İshak'a karşı Pir Ahmed'in safında yer aldılar.⁵⁷

Kardeşler arasında baş gösteren saltanat mücadelesi, özellikle beylik üzerinde nüfuz kurmak isteyen dış güçlerin bu kavgadan istifade etmelerine ve saltanat mücadelesine müdahil olmalarına yol açmıştı. Bu taht kavgası, Karaman ülkesinin iki büyük komşusu olan Osmanlıları ve Akkoyunluları kendi aralarında bir nüfuz mücadelesine sürüklemişti. İshak Bey'in kısa saltanatında kardeşlerinin kendisine karşı birleşmeleri nedeniyle Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'e müracaat etti. İshak, "gel benim kardeşlerimi vilayetten çıkar sen buraya gelene kadar olan her göç için bin filori vereyim" diyerek Uzun Hasan'dan yardım talebinde bulunmuştur.⁵⁸ Uzun Hasan Bey ise İshak'ın bu çağrısına olumlu karşılık verdi. Nitekim vermiş olduğu sözü tutan

⁵³ İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, C. VII, (Haz. Şerafettin Turan), 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 1991, s. 237.

⁵⁴ Neşri, C. II, s. 773.

⁵⁵ Tahsin Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, Berikan Yayınları, Ankara 2001, s. 417.

⁵⁶ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 249-250; Neşri, C. II, s. 773; İbrahim Bey'in cenazesi Karaman'a taşınarak orda daha önce kendisinin yaptırmış olduğu imarete gömüldü. Bkz.; Uzunçarşılı, "Karamanoğlu Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmâreti Vakfıyesi," s. 125.

⁵⁷ Ünal, *Karamanoğulları Tarihi*, s. 425.

⁵⁸ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 249; Ebû Bekr-i Tihranî, *Kitab-ı Diyârbakriyye*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yay., Ankara 2001, s. 223.

Uzun Hasan mahiyetindeki kuvvetlerle birlikte harekete geçti ve Karaman ülkesine girdi.⁵⁹ Uzun Hasan Bey, Karaman ülkesine girdiğinde onu İshak Bey karşıladı. Güçlerini birleştirerek Pir Ahmed'in üzerine, Konya'ya, yürüdüler. Onu Karaman ülkesinden çıkardılar. Pir Ahmed de çareyi Fatih Sultan Mehmed'e sığınmakta buldu.⁶⁰

İshak Bey, Uzun Hasan Bey'in Karaman seferi neticesinde Karamanoğulları Beyliğinin başına geçerek ülkeye hâkim oldu ve Mısır Memlûklü Sultanı Seyfeddin Hoşkadem adına hutbe okuttu. İshak Bey, bir yandan Uzun Hasan ile iyi ilişkiler kurdu diğer yandan Memlûkler adına hutbe okuttu. Bunun yanı sıra kardeşlerini desteklememesi için Osmanlı Sultanı Fatih Sultan Mehmed'le de iyi ilişkiler kurmak istedi. Nitekim bu isteğini eyleme dökerek Sarı Yakuboğlu Mevlana Şemseddin Ahmed Çelebi'yi Fatih'e gönderdi. "Kardeşim Pir Ahmed'i üzerime gönderme ve gelmeğe koma, Akşehir ve Beyşehir'i sana vereyim" diye teklifte bulundu. Ancak, Fatih Sultan Mehmed bu teklifi ret etti ve Çavuşbaşı Ahmed'i İshak Bey'e elçi olarak gönderdi. "Eğer kardeşini salıvermemizi istemiyorsa Çarşamba suyu sınır olsun, ötesi sana berisi bize" diyerek bir teklifte bulunmuştur. İshak Bey bu teklife yanaşmadı. Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmed, Pir Ahmed'i Karamanoğulları saltanat davasında desteklemeye karar verdi.⁶¹ Bunun için Pir Ahmed'e Antalya Sancakbeyi Köse Hamza ve Karahisar Sancakbeylerini yardımcı kuvvetlerle birlikte destek için gönderdi. Pir Ahmed almış olduğu bu destekle Ermenek civarındaki Dağpazarı mevkiinde kardeşi İshak Bey ile karşılaştı ve onu mağlup etti. İshak Bey yenilince önce Silifke'ye kaçtı. Oğlunu Silifke'de bırakır ve hazinesini yanına alıp Uzun Hasan'a sığınmak üzere Diyarbakır'a gitti. Böylece Osmanlı'nın desteklemiş olduğu Pir Ahmed, tek başına Silifke dışında tüm Karaman ülkesine hâkim oldu. Pir Ahmed, Fatih Sultan Mehmed'in bu desteğine karşılık ona Akşehir, Beyşehir, Sıklanhisarı ve Ilgını verdi. Aynı zamanda ona karşı silah kullanmayacak ve onun her emrini yerine getirecekti. Sultanın seferlerine askeri ile katılacağıın

⁵⁹ Hadîdî, s. 272; Neşrî, C. II, s. 773; Adnan Sadık Erzi, "Akkoyunlu ve Karakoyunlu Tarihi Hakkında Araştırmalar," *Belleten*, C. XVIII, S. 70, Ankara 1954, s. 212-213.

⁶⁰ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 249.

⁶¹ Şaban Karaman, *Osmanlı Karaman İlişkileri, (Karaman Tarihi ve Kültürü)*, C. III, Karaman Valiliği Yay., Karaman 2005, s. 70-71.

sözünü verdi.⁶² Bu arada Uzun Hasan'a sığınmış olan İshak Bey çok geçmeden 1466 tarihinde öldü.⁶³

Pir Ahmed, Karaman ülkesini hâkimiyeti altına aldıktan sonra Fatih'e vermiş olduğu sözlere kısa süre sonra uymamaya başladı.⁶⁴ Kardeşi Kasım Bey ile Ermenek yakınlarında savaşarak onu yenmişti. Zaten diğer kardeşi Alâeddin Bey de İshak Bey ile yaptığı savaşta şehit düşmüştü.⁶⁵ Pir Ahmed, kardeşi Kasım Bey'le beraber Osmanlıya karşı Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'in yanında yer aldı.⁶⁶ Pir Ahmed, 1475'te ölünceye kadar kardeşi Kasım Bey ile Karamanlı iktidarını paylaşarak müşterek bir saltanat sürmüşlerdi. Kasım Bey'in 1493'te ölmesi neticesinde Karamanoğullarının saltanatı son bulmuştu.⁶⁷

SONUÇ

Karamanoğulları Beyliğinde veraset “saltanat” sisteminde önceki Türk devletlerinde olduğu gibi “ekberiyet” kaidesinin örneklerini görmek mümkündür. Fakat saltanat, bir kaideye bağlanmamış ve iktidar, hanedan üyelerinin ortak malı sayılıyordu. Bu yüzden beylik içerisinde yoğun bir saltanat mücadelesi ve bunun sonucunda saltanat değişiklikleri yaşanmıştır. Saltanat, bazen babadan oğula geçer bazen de kardeşten kardeşe geçer. Yine diğer Orta zaman Türk devletlerinde olduğu gibi Karamanoğullarında da “manevi kişiler” ve “rüya motifleri” birer saltanat manifestosu veya meşruiyet aracı olarak kullanılmıştır.

Karamanoğullarında verasetin tayini meselesinde önemli bir husus daha dikkati çeker. O da dışardan bazı güçlerin tesiridir. I. Alâeddin Ali Bey'den itibaren Karamanlı soyunun Osmanlıya dayanmış olması etkili olmuştur. Osmanlı Hatunlarından olan şehzadeler, iktidar uğruna, cariyeden olan

⁶² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 31-32.

⁶³ *Âşıkpaşazade Tarihi*, s. 250; Karaman, s. 71; Uzunçarşılı, İshak Bey'in h.880 (1475) tarihli bir paradan hareketle onun ikinci defa Karaman ülkesinin başına geçtiğini ileri sürse de daha sonra yapılan araştırmalar neticesinde bu paranın Karamanoğlu İshak Bey'e ait olmadığı, h.880 tarihinde yaşamış olan Saruhanoğlu İshak'a ait olduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırma için Bkz.; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 34; Ölçer, s. 102.

⁶⁴ Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C.III, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yayınları, Eskişehir 1992, s. 81.

⁶⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, TTK Yayınları, Ankara 2011, s. 89.

⁶⁶ Şerafettin Turan, “Fatih Mehmed Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik,” *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. III, S. 4-5, Ankara 1965, s.75.

⁶⁷ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 35.

Karamanoğullarında Veraset Sistemi ve İktidar Mücadeleleri

şehzadenin saltanatını kabul etmeyerek kendi babalarını bu uğurda karşılımlarına almışlardı. Nitekim II. İbrahim'in bir cariye olan veliahtı İshak'ın saltanatını Osmanlı hatunundan olan diğer evlatlar kabul etmez. Başta Pir Ahmed ve Kasım Beyler olmak üzere babaları ve ağabeyleriyle mücadele etmişlerdir. Böylece verasetin bir kaideye bağlanmamış olması Karamanlıları zayıflatmış ve beyliğin tarih sahnesinden silinmesinde etkili olmuştur.

Karamanoğlu Beyleri⁶⁸

1. Nure (Nureddin) Sofu (?-1255)	11. Musa Bey (1352-1356)
2. Kerimüddin Karaman Bey (1255-1263)	12. Seyfeddin Süleyman Bey (1356-1357)
3.Şemseddin Mehmed Bey (1263-1279/80)	13. Alâeddin Ali Bey (1357-1398)
4. Güneri Bey (1280-1300)	14. II. Mehmed Bey (1402-1420)-(1421-1423)
5. Mahmud Bey (1300-1308)	15. Bengi Ali Bey (1420-1423)
6. Yahşi Bey (1308-1315)	16. Tâceddin İbrahim Bey (1423-1464)
7. Bedreddin İbrahim Bey (1318-1332)-(1340-44?)	17. İshak Bey (1464-1465)
8. Halil Bey (1332-1340)	18. Pir Ahmed (1466-1474)
9. Fahreddin Ahmed Bey (1344?-1350)	19. Kasım Bey (1466-1493)
10. Şemseddin Bey (1350-1352)	

KAYNAKÇA

AKSARAYI, *Müsâmeretü'l-Ahbâr ve Müsâyeretü'l-Ahyâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), TTK Yayınları, Ankara 2000.

ANONİM SELÇUKNÂME, (Çev. Feridun Nafiz Uzluk), Ankara 1952.

ANONİM TEVÂRİH-İ ÂL-İ OSMAN, (Nşr. F. Giese; Haz. Nihat Azamat), Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1992.

ÂŞIKPAŞAZADE, *Âşıkpaşazade Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz ve M. A. Yekta Saraç), K Kitaplığı Yayınları, İstanbul 2003.

⁶⁸ Saltanata geçmiş olan Karamanlı Beylerin iktidar sürelerinde değişkenlik arz etmektedir. Bazen aynı Bey'in birden fazla saltanat dönemi olduğu gibi müşterek saltanat evreleri de olmuştur. Bu yüzden tabloda verilen bilgilerin bazıları yakın tahmini tarihlerdir.

BAŞKAN, Yahya, *Karamanoğulları Beyliği, (Alâ'ed-din Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAŞKAN, Yahya, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400-1500)*, İstanbul Üniversitesi, SBE., İstanbul 2007, (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

BOGENBAYEV, Nurbolat-Aydın Calmirza, “Eski Türk Dünya Görüşündeki “Kut” ve “Karga” Kavramları”, *Milli Folklor Dergisi*, C. 13, S. 103, Güz 2014, s.69-79.

CÜVEYNÎ, *Tarih-i Cihan Güşa*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yayınları, Ankara 1998.

ÇETİN, Halil, “Osmanlı Saltanat Rüyalari ve Tarihi Bağlam”, *Tarih İnceleme Dergisi*, C. XXVII, S. 1, İzmir 2012, s. 37-68.

DUKAS, *Kroniği (1341-1462)*, (Çev. V. Mirmiroğlu), Kabalcı Yay., İstanbul 2013.

EBÛ BEKR-İ TİHRANÎ, *Kitab-ı Diyârbakriyye*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yay., Ankara 2001.

ERZİ, Adnan Sadık, “Akkoyunlu ve Karakoyunlu Tarihi Hakkında Araştırmalar,” *Bellekten*, C. XVIII, S. 70, Ankara 1954, 179-221.

ESTERÂBADÎ, *Bezm u Rezm*, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yayınları, Ankara 1990.

GÖK, Bilal, “Babailer İsyanı Ve Karaman Beyliği'nin Kurulmasına Etkisi”, *Hikmet Yurdu Dergisi*, C. 6, S. 11, Ocak-Haziran 2013, s.217-232.

GÜLCAN, Al, *Karamanoğullarının Kökenleri ve Selçuk-Osmanlılar Karşısında Kişilikleri*, Eskişehir 1995.

HADÎDÎ, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, (Haz. Necdet Öztürk), Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1991.

HOCA SADEDDİN EFENDÎ, *Tacü't-Tevârih*, C.III, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yay., Eskişehir 1992.

İBN ARABŞAH, *Acâibu'l Makdûr*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul 2012.

İBN BÎBÎ, *el-Evâmîrû'l-'Alâ'iyye fî'l-Umûri'l-'Alâ'iyye*, C.I, (Çev. Mürsel Öztürk), KB. Yayınları, Ankara 1996.

İBN KEMAL, *Tevârih-i Âl-i Osman*, C. VII, (Haz. Şerafettin Turan), 2. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 1991.

Karamanoğullarında Veraset Sistemi ve İktidar Mücadeleleri

İBNÜ'L-ADÎM, *Buğyetü't-Taleb Fî Tarihi Haleb (Selçuklular Tarihi)*, (Haz. Ali Sevim), TTK Yayınları, Ankara 1989.

İBNÜ'L-ESİR, *El-Kâmil Fî't-Tarih*, C. X, (Çev. Abdülkerim Özeydin), Bahar Yayınları, İstanbul 1987.

İNALCIK, Halil, "Osmanlılar'da Saltanat Verâseti Usûlü ve Türk Hâkimiyet Telâkkisiyle İlgisi," *AÜSBFD*, C. 14, S. 1, Ankara 1959, s. 69-94.

İNALCIK, Halil, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, İSAM Yayınları, İstanbul 2010.

KAFESOĞLU, İbrahim, "Selçuk'un Oğulları ve Torunları", *Türkiyat Mecmuası*, S. 8, İstanbul 1958, s. 117-130.

KAYMAZ, Neja, *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'ddîn Keyhüsrev ve Devri*, Ankara 1958.

KOPRAMAN, Kâzım Yaşar, *el-Aynî'nin İkdu'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, AÜDTCF, Ankara 1971, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

KÖYMEN, M. Altay, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu*, C.I, TTK Yayınları, Ankara 2011.

MEHMED NEŞRÎ, *Kitâb-ı Cihânnümâ*, C.I, (Haz. M. Altay Köymen ve F. Reşit Unat), TTK Yayınları, Ankara 1995.

NİZAMÜDDİN ŞAMÎ, *Zafernâme*, (Çev. Necati Lugal), TTK Yayınları, Ankara 1949.

ORKUN, Hüseyin Namık, *Eski Türk Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara 2000.

ORUÇ BEY TARİHİ, (Haz. Nihal Atsız), İstanbul 1972.

ÖZAYDIN, Abdülkerim, *Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi(498-511/1105-1118)*, TTK Yayınları, Ankara 1990.

RÂVENDÎ, *Râhat-üs-Sudûr ve Âyet-üs-Sürûr*, C.I , (Çev. Ahmed Ateş), TTK Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1999.

REŞİDÜDDİN, *Câmiu,,t-Tevârîh*, (Çev. Erkan Göksu ve H. Hüseyin Güneş), Selenge Yayınları, İstanbul 2011.

S. G. AGACANOV, *Oğuzlar*, (Çev. Ekber N. Necef ve Ahmet Annaberdiyev), 6 Baskı, Selenge Yayınları, İstanbul 2013.

SAPANCALI HÜSNÜ, *Karamanoğulları Hayât ve Vakâyi' Tarihiyyeleri*, (Haz. Nevzat Topal), Kömen Yayınları, Konya 2010.

SEVİM, Ali -Erdoğan Merçil, *Selçuklu Devletleri Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara 1995.

SÜMER, Faruk, “Alâeddin Bey,” *TDİA*, C. 2, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1989, s.321-323.

SÜMER, Faruk, “Anadolu’da Moğollar”, *SAD*, C. I, Ankara 1969, s. 1-147.

SÜMER, Faruk, “Karamanoğulları”, *TDİA*, C. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 454-460.

ŞEREFÜDDİN ALİ YEZDÎ, *Zafernâme*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yay., İstanbul 2013.

ŞİKÂRÎ, *Karamannâme*, (Haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu), Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yayınları, İstanbul 2005.

TAŞAĞIL, Ahmet, *Göktürkler*, C.III, TTK Yayınları, Ankara 2004.

TEKİN, Talat, *Orhon Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara 2008.

TEKİNDAĞ, Şehabeddin, *XIII-XV. Asır Cenûbi Anadolu Tarihine Ait Bir Tedkik*, İÜ. Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1947, (Basılmamış Doktora Tezi).

TEKİNDAĞ, Şehabeddin, “Karamanlılar,” *İA*, C. 6, MEB. Yay., İstanbul 1993, s.316-330.

TEKİNDAĞ, Şehabeddin, “Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar”, *Tarih Dergisi*, C., XIV, S. 19, İstanbul 1964, s.81-98.

TOGAN, Zeki Velidî, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, 3 Baskı, İstanbul 1981.

TURAN, Osman, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2008.

TURAN, Şerafettin, “Fatih Mehmed Uzun Hasan Mücadelesi ve Venedik,” *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. III, S. 4-5, Ankara 1965, s. 71-121.

UYUMAZ, Emine, *Sultan I. Alâeddîn Keykubâd Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasi Tarihi (1220-1237)*, TTK Yayınları, Ankara 2003.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, “Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Beyin Karaman İmaretı Vakfiyesi,” *Belleten*, C. I, TTK Basımevi, Ankara 1937, s.56-164.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı: *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yayınları, Ankara 2011.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, TTK Yayınları, Ankara 2011.

ÜNAL, Tahsin, *Karamanoğulları Tarihi*, Berikan Yay., Ankara 2001,

Karamanoğullarında Veraset Sistemi ve İktidar Mücadeleleri

ZACHARÍADOU, Elizabeth, “Karamanoğlu I. İbrahim Bey’in Saltanatının İlk Yılları,” *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. XIV, İzmir 1999, s. 261-270.